

In de Delta mager broedsucces kustbroedvogels in de zomer van 2002
Het in het Deltagebied al lang lopende monitoringsprogramma kustbroedvogels van het Rijksinstituut voor Kust en Zee (RIKZ) levert altijd respect afdwingende rapporten op. De door het RIKZ verzamelde gegevens vormen de basis voor adviezen aan Rijkswaterstaat Zuid-Holland en Zeeland inzake de aanleg, inrichting en het beheer van broedgebieden voor kustvogels. Om deze advisering verder te kunnen verbeteren, startte het RIKZ ook een meerjarig programma om het broed- en uitvliegsucces van kustbroedvogels te volgen, waarbij het instituut het accent legde op zogenaamde beleidsrelevante soorten, zoals Bontbekplevier, Strandplevier, Visdief en Dwergstern. Onlangs publiceerde het RIKZ zijn rapport over het broedsucces in de Delta in 2002.

Die broedresultaten stemmen niet tot optimisme. In nieuwe natuurontwikkelingsgebieden komen Kluten nauwelijks tot broedsucces. Vermoed wordt dat het open karakter van deze gebieden de jongen nauwelijks dekking biedt tegen koude en wind. Tevens kan de beschikbaarheid van voedsel een rol spelen, met name van energierijke prooien voor grotere jongen. Bij de Bontbekplevier ligt het gemiddelde aantal uitgevlogen jongen op 0,48 jong per paar en bij de Strandplevier op 0,29 jong per paar. Zeker ten aanzien van de Strandplevier rijst de vraag of bij deze lage reproductie de populatie in staat zal zijn zich te handhaven. Het broedseizoen 2002 verliep voor de Visdief dramatisch. De 650 paren op de Maasvlakte wisten geen enkel jong groot te brengen. Predatie vormde de hoofdoorzaak. Ook op de in het Haringvliet gelegen Slijkplaat en de Scheelhoekeilanden liep het broedseizoen op een mislukking uit, waarbij eveneens predatie een doorslaggevende factor vormde. Bovendien verkeerden de weinige jongen die men kon onderzoeken, alle in een slechte conditie. Van de uit 1100 broedparen bestaande visdiefkolonie op de Hooge Platen in de Westerschelde werden nog geen twintig jongen vliegvlug. De Dwergstern ging het evenmin voor de wind.

In feite kwamen alleen de 89 paren op de platen van de Ventjagersplaat in het Haringvliet tot een enigszins redelijk broedsucces. Op 25 juni 2002 kon men hier zestien grote jongen ringen. Bij de Grote Stern was het niet anders. De 4600 paren van de Hooge Platen (een nieuw record!) bleken het op 11 juli 2002 niet verder te hebben gebracht dan enkele tientallen vliegvlugge jongen en nog eens 150 grote jongen. De traditionele kolonie op de Hompelvoet in het Grevelingenmeer neemt in omvang af en boekte een mager broedresultaat. De nieuwe, maar kleine vestiging op de eveneens in de Grevelingen gelegen Kleine Stampersplaat kwam met een gemiddeld resultaat uit de bus van half tot één jong per paar.

Dit is slechts een greep uit het 134 pagina's tellende rapport, waarin tevens ruim negentig in het Deltagebied liggende terreinen elk met hun (kust)broedvogels de revue passeren. Dit rapport laat wederom zien dat het RIKZ een team geëngageerde medewerkers op de been heeft, waaraan de kustbroedvogels in dit land veel hebben te danken. Het belang van de binnen dit team aanwezige knowhow reikt aanzienlijk verder dan alleen het Deltagebied. Voor ieder die met het lot van kustbroedvogels is begaan, is het rapport aanbevolen lectuur. Het rapport is opgesteld in samenwerking met medewerkers van DeltaProject Management te Culemborg. Op verzoek kan het rapport ook per e-mail worden geleverd als Adobe PDF-bestand. Voor nadere informatie kan men zich wenden tot de heer P.L. Meininger, (0118) 67 23 31, e-mail: p.l.meininger@rikz.rws.minvenw.nl

Meininger, P.L., M.S.J. Hoekstein, S.J. Lilipaly & P.A. Wolf (2003): Broedsucces van kustbroedvogels in het Deltagebied in 2002. Rapport RIKZ/2003.011. 134 pagina's, met tabellen en grafieken. ISBN 90-369-3407-9. Rijksinstituut voor Kust en Zee/RIKZ, Postbus 8039, 4330 EA Middelburg.

GLO

**Internationaal
Vogelbeschermingsnieuws IV**
Onder de titel 'It's not all bad news' geeft BirdLife International-directeur Michael

Rands een overzichtje van de positieve berichten die de laatste tijd vielen te noteren over internationaal vogelbeschermingswerk. Dat deed hij via zijn openingscolumn in de deze zomer verschenen aflevering van het tijdschrift 'World Birdwatch' (Volume 25 (2), juni 2003). Rands haalt onder andere de ontdekking van een kleine kolonie Kaalkopibissen in Syrië aan. De wel zeer opmerkelijke vondst, eerder dit jaar, in Myanmar van een populatie Gurneys Pitta's, een soort die weliswaar in 1986 in Thailand werd herontdekt, maar waarvoor in dat land de vooruitzichten ronduit slecht zijn. Verder wijst Rands op het langzame herstel van soorten als de Bermudastormvogel, van de Blauwkeelara in Bolivia en van de Nieuw-Zeelandse Plevier. In het bewuste nummer van World Birdwatch is nog meer positief nieuws te lezen. In Vietnam is voor het eerst sinds 1931 weer een Reuzenibis gezien. Deze waarneming had plaats dichtbij de grens met Cambodja, in welk land enkele jaren geleden wat exemplaren werden (her)ontdekt. Voor het eerst sinds ruim een eeuw hebben op het 'vasteland' van Ascension-eiland weer Witstaartkeerringvogels gebroed alsmede Bruine Genten en Maskergenten, een bewijs dat op dit eiland in de zuidelijke Atlantische Oceaan de uitroEICampagnes van verwilderde huis-katten tot resultaat gaan leiden. En als laatste positief nieuws kan gelden dat het erop lijkt dat de in 1993 door de Fransen in de Cévennes begonnen herintroductie van de Monniksgier succes heeft. Maar het gaat langzaam. Zowel Monniksgieren afkomstig uit Spanje als uit Europese zoo's[dierentuinen] werden gebruikt; in totaal tot dusver 47 stuks. Drie jaar na aanvang, in 1996, was er een eerste jong. Toen pas weer eentje in 1998 en ook weer een jong in 1999. Daarna ging het beter met in 2000 tot en met 2002 respectievelijk vier, drie en drie uitgevlogen jongen. Eind 2002 vlogen in de Cévennes 41 tot 53 Monniksgieren rond, uit welke populatie zich 12 koppels hadden gevormd. Inmiddels herbergt het gebied 112 paren Vale Gieren en 2 paren Aasgieren. De Fransen hebben nog een paar plaatsen op het oog waar ze aan de gang willen met Monniksgieren. Deze Birdwatch kan niet om het droevige nieuws heen. Als gevolg van 'het gierenvirus' namen in India de afgelopen tien jaren de Bengaalse Gieren en de beide soorten

Indische Gieren af met 92%. Voorts is er een verslag over het steeds slinkende bestand van de Rode Wouw in Denemarken. Rond 1910 was het in dat land met deze soort gedaan, maar in de jaren zeventig jaren keerde de Rode Wouw er terug en groeide het bestand uit tot 25 à 30 paren. Daarna keerde het tij. In 2001-2002 resteerden slechts achttien nesten, waarvan veertig procent geen resultaat boekten.

Op Cyprus is de prijs van de lokale lekkernij 'ambeloula', welke delicatessen inhoudt 'gekookte' Zwartkoppen, tot een zodanig interessant niveau gestegen, dat de vogelvangst met lijnstokken en netten massale vormen heeft aangenomen. Dit ondanks de aspiraties toe te treden tot de Europese Unie, waarbij Cyprus zich zal moeten schikken in de Europese regelgeving. Het gaat jaarlijks om miljoenen gedode vogels. Een team van BirdLife voerde onderzoek uit in een gebied in Zuidoost-Cyprus waarin alleen al, naar berekening van de BirdLife-mensen, de Cyprioten in september en oktober 2002 een half miljoen zangvogels ombrachten. Afgezien van een royaal geïllustreerde rapportages over vogelbeschermingswerk op het eiland Socotra en de precaire situatie waarin de wetlands en hun vogels verkeren op Madagascar, is er een uitgebreid relaas over hetgeen op het spel staat op IJsland. Hier is men inmiddels gestart met de werkzaamheden ten behoeve van een omvangrijk project dat, eenmaal afgerond, moet gaan leiden tot een grote aluminium-fabriek. Als dit project gereed is zal het consequenties hebben voor een gebied waarin onder andere 220 paren Roodkeelduikers, 3800 paren Kleine Rietganzen, 700 paren Grauwe Franjepoten, 27 paren Giervalken en 1300 paren Kleine Jagers broeden.

GLO

Pipits & Wagtails of Europe, Asia and North America

Deze uitgave in de fameuze Helm Identification Guide-serie is geheel van Zweedse origine. Al in de jaren zeventig van de vorige eeuw kwam bij auteur Per Alström het idee op voor een artikel over de determinatie van in Zweden voorkomende piepers. Plannen van landgenoot Krister Mild gingen ook in die richting. Begin jaren tachtig hadden beiden voldoende materiaal

verzameld voor een boek over de piepers van Europa. Nog later had men voldoende voor een uitgave over het holarctische gebied. In 1985 kwam het eerste contact met Croom Helm Publishers tot stand, welke uitgever suggereerde ook de leeuweriken en kwikstaarten mee te nemen. Achttien jaren later is het boek er dan. Zonder de leeuweriken, maar wél met de kwikstaarten. Ook moesten uitgever en auteurs zich beperken tot Eurazië, inclusief Noord-Afrika, en Noord-Amerika. Alleen de Prairiepieper *Anthus spragueii* is een endemische soort in dat laatste continent. De Pacifische Waterpieper *Anthus rubescens*, de vorm *tschutschensis* van de Gele Kwikstaart en de vorm *ocularis* van de Witte Kwikstaart gaan de Bering Straat over, maar al bij al heeft Noord-Amerika een bescheiden inbreng. Bill Zetterström, ook Zweed, leverde werk voor de twaalf kleurenplaten met kwikstaarten. Per Alström zelf nam de achttien platen met piepers en alle zwart-witwerk voor zijn rekening. Bijna 500 pagina's waren nodig om hetgeen Alström en Mild over de piepers en kwikstaarten van het noordelijke halfrond bijeenbrachten.

'It is a pity that the pipits have no diagnostic features'. Het boek vangt aan met deze eerste regels van een gedicht van B.P. Hall, dat is opgenomen in diens monumentale uit 1961 daterende 'The taxonomy and identification of pipits'. Ondanks de indrukwekkende bibliotheek aan geschriften die voordien reeds, maar vooral nadien over dit onderwerp verscheen, gaat Halls verzuchting dat het determineren van piepers een omslachtige zaak kan zijn, nog altijd op. Vogelaars laten zich graag mobiliseren door de uitroep 'een rare pieper'. En het komt voor dat discussies over de identificatie van zo'n kwestieuze pieper over jaren doorgaan, zonder tot oplossing te komen. Het boek volgt de beproefde, inmiddels vertrouwde, Helm-formule. Eerst de verantwoording, waarin wij zien dat de auteurs veel steun uit Nederland ontvingen. Daarna inleidende hoofdstukken, gevolgd door dertig kleurenplaten. Zoals het behoort bij soorten die onderling problemen kunnen opleveren en waarbij bovendien een menigte in het veld herkenbare ondersoorten bestaat, zijn de platen in de eerste plaats functioneel. Na de afbeeldingen volgen de teksten van de

27 behandelde soorten. Deze beginnen met de Roodkeelpieper. Ook hier volgen de auteurs consequent de Helm-formule. Per soort zijn een reeks subhoofdstukken systematisch en overzichtelijk gerangschikt. Alles wat te maken heeft met de identificatie van de soort en de verschillen met andere, krijgt ruime aandacht. Voor de Gele Kwikstaart met zijn melkweg aan ondersoorten waren 45 pagina's nodig om de informatie onder te brengen; voor de Witte Kwikstaart 48. De auteurs zagen kans om de in 2001 voor het eerst beschreven Mekongkwikstaart *Motacilla samveasnae* mee te nemen, zelfs inclusief sonogrammen, waarvan het boek rijkelijk is voorzien. Net als in het in 2002 verschenen 'Stonechats', krijgen de behandelde soorten een foto-rapportage mee. Onze landgenoot René Pop kreeg de opdracht deze 240 'pasfoto's' kwalitatief te bewerken.

Alström en Mild steken hun nek ver uit, zodat ze zeker kunnen rekenen op puntige kanttekeningen. Maar het gaat dan ook over piepers en kwikstaarten, voor velen sterk aansprekende soorten. Nadrukkelijk vermelden de auteurs geen bewijs te hebben gevonden voor broeden van de Mongoolse Pieper *Anthus godlewskii* op het Tibetaanse plateau. Tot dusver werd aangenomen dat deze daar wel zou broeden. Van de Wijnborstpieper *Anthus roseatus*, een soort die in januari 2000 langs de Mogaungrivier in 'de provincie Kachin, Noord-Myanmar (Birma) beslist gewoon was, valt voor Myanmar te lezen 'in very small numbers'. Op de achterflap staat de, voor velen legendarische, Petsjorapieper *Anthus gustavi* afgebeeld. Ondanks diverse pogingen in het verleden, ontbreekt deze nog steeds op de Nederlandse lijst. Hoezeer dit bij sommigen wringt, bleek recensent voorjaar 2003 tijdens de golven Graspiepers die Breskens passeerden. Een daar postend lid van de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) verzuchtte toen: 'Er komen nu zoveel gehalsbande Kleine Zwanen uit dat gebied hier overwinteren. Kan er nu niet eentje zo'n Petsjorapieper onder die halsband meenemen?' Welnu, ook die soort, met zijn mysterieuze uitstraling, zal eens op de nationale lijst bijgeschreven kunnen worden. Heel veel complimenten voor het team dat 'Pipits & Wagtails' neerzette en felicitaties voor de uitgever.

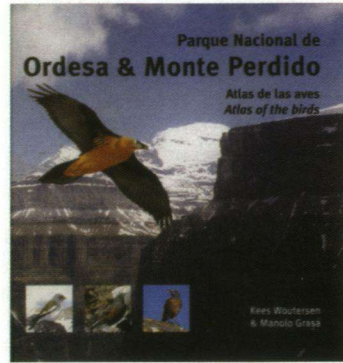
GLO

Alström, P. & K. Mild (2003): Pipits & Wagtails of Europe, Asia and North America. 496 pagina's. Met 30 kleurenplaten van Per Alström en Bill Zetterström. Christopher Helm, Londen. ISBN 0-7136-5834-7. Prijs in Groot-Brittannië £ 48,-, in Nederland € 78,-.

Parque Nacional de Ordessa & Monte Perdido

Atlas de las aves - Atlas of the birds
Deze atlas is interessant voor reizigers naar de Pyreneeën, maar natuurlijk ook voor iedereen die geïnteresseerd is in vogels en met name in die van het bekende Parque Nacional de Ordessa y Monte Perdido (nationale park van Ordessa en Monte Perdido). Kees Woutersen en Manolo Grasa startten in 1994 het veldwerk dat uiteindelijk leidde tot deze uitgave. Reeds in het begin gingen de onderzoekers er vanuit dat zij wel zeven tot acht jaar nodig zouden hebben om een volledig beeld van de vogels in dit gebied te kunnen geven. Deze verwachting kwam uit. Het was dan ook niet gemakkelijk dit hooggelegen, bergachtige gebied geheel te doorkruisen. De huidige omvang van het nationale park is 15.608 ha en er zijn grote delen die nog slecht ontsloten zijn en waar niet of nauwelijks paden voorkomen. Bovendien is het terrein rotsachtig, met hier en daar steile kloven en hoge toppen. Het park omvat veertien toppen die hoger zijn dan drieduizend meter, waarvan de hoogste de Monte Perdido is (3355 m). Wie van plan is in een dergelijk gebied te gaan inventariseren en als doel heeft alle in het gebied voorkomende kilometerblokken (179) te bezoeken, maakt het zichzelf niet gemakkelijk. De auteurs moeten veel uithoudingsvermogen hebben gehad, want zij slaagden uiteindelijk redelijk goed in het gestelde doel. In totaal waren er slechts acht kilometerblokken die niet konden worden onderzocht en er waren er slechts drie die niet volledig onderzocht konden worden. Voorwaar een hele prestatie. Deze uitgave is dan ook de eerste waarin ook de geografische spreiding van de soorten over het gebied goed is vastgelegd en de lijst van soorten is behoorlijk compleet, ook al melden de auteurs zelf dat er door een meer intensieve ornithologische activiteit in het gebied ongetwijfeld nog meer soorten kunnen worden aangetroffen. In vergelijking met sommige andere gebieden komen er in dit park tot nu toe vrij

weinig vogelaars op bezoek. Dat geldt in het bijzonder voor de periode van november tot maart (buiten de vakantiepieken dus). Dit is onterecht, want verscheidene delen van het

park zijn het hele jaar interessante vogelgebieden. Andere, vermoedelijk hogere en meer veraf gelegen delen zijn waarschijnlijk ook de moeite waard, maar die zullen niet het hele jaar door goed toegankelijk zijn. Het Pyreneeëngedeeft is voor het observeren van roofvogels en gieren beslist interessant. Soorten zoals de Lammergier, Steenarend en Vale Gier brengen met hun verschijning bij veel vogelaars al snel een flinke opwinding teweeg. Het gebied herbergt echter ook talloze andere, wellicht minder spectaculaire, maar wel interessante soorten, zoals de Waterspreeuw, de Boompieper en de Taigaboomkruiper.

De uitgave is overzichtelijk ingedeeld. Na inleidingen over de ontstaansgeschiedenis van het park, de natuurlijke omgeving, het reliëf, het klimaat en de vegetatie, volgen beschrijvingen van ornithologische zones, vogelstudie en vogelbescherming. Het grootste deel van het boek is natuurlijk gewijd aan de beschrijving van de soorten en de verspreiding daarvan. Bij veel soorten zijn de teksten voorzien van kleurenfoto's of vogeltekeningen en verspreidingskaartjes. Bij elke soort wordt behalve de Spaanse, Engelse en de wetenschappelijke naam ook de Nederlandse naam vermeld. Handig voor Nederlandse vakantiegangers. Het boek geeft een goed overzicht van de vogels die men in het park verwachten kan. Het boek is tweetalig en bevat zowel Spaanstalige als Engelstalige teksten. De Spaanse teksten werden vertaald door Steve West. Frits-Jan Maas maakte de fraaie

vogeltekeningen in kleur voor dit boek.

Woutersen, K. & M. Grasa (2002): Parque Nacional de Ordessa & Monte Perdido. Atlas de las aves. Atlas of the birds. Kees Woutersen Publicaciones, Huesca. 195 bladzijden. Gebonden. 22,5 x 22,5 cm. Met kleurenfoto's, tekeningen en verspreidingskaartjes. ISBN 84-607-5432-4. Prijs € 25,-, plus € 5,- bestelkosten. Te bestellen door overmaking van het bedrag op girorekening 142224, ten name van Natura Aragon, Alkmaar.

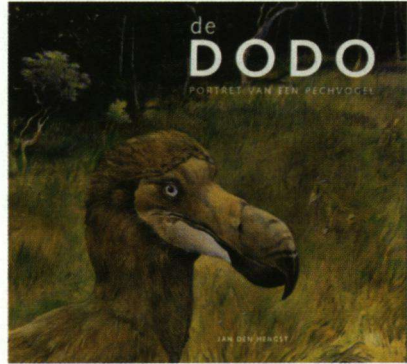
RAK

De dood van een pechvogel

Reiziger, schrijver en fotograaf Jan den Hengst vertrok na zijn studie landbouw en landschapsarchitectuur naar Afrika en vestigde zich voor lange tijd in Zuid-Rhodesië, het tegenwoordige Zimbabwe. Het Afrikaanse continent moet Den Hengst altijd erg gefascineerd hebben, want hij maakte er vele reizen en deed onder andere ook onderzoek naar de bijna verdwenen flora van Mauritius. Daarnaast verwonderde hij zich erover dat men in feite heel weinig concreet weet van de uitgestorven Dodo, die, hoewel slechts zeer weinige westerlingen deze in het echt hebben gezien, desondanks vermaard geworden is. De grote bekendheid heeft deze vogel waarschijnlijk vooral te danken aan Charles Dodgson, die een Dodo liet voorkomen in zijn boek 'Alice in Wonderland'. Echte en betrouwbare beschrijvingen van de Dodo zijn zeldzaam. Zelfs het precieze uiterlijk van de Dodo is niet met zekerheid bekend! In de musea zijn slechts enkele resten van de Dodo te vinden. In Kopenhagen is er een schedel, in Praag een stuk snavel en in Oxford een stuk kop en een poot. Verder zijn er nog wat skeletdelen bekend en een afgietsel van een rechterpoot. Beeldend kunstenaar Jan Wolkers zou over deze overblijfselen eens gezegd hebben dat het bestaande dodomateriaal 'op de bagagedrager van een fiets kan worden vervoerd'. Ook de beschikbare afbeeldingen van de Dodo geven onvoldoende zekerheid. Er zijn enkele zeventiende-eeuwse afbeeldingen, maar deze bieden onvoldoende houvast om tot een verantwoorde reconstructie van het dier te komen. Vaak staat op afbeeldingen een 'vadsig gedrocht', maar er bestaan ook afbeeldingen waarop een aanzienlijk slankere vogel te zien is. Den Hengst is jarenlang op zoek geweest naar meer feiten over deze vogel en hij is zelfs voorzitter van de Dodological

Society. Onlangs maakte hij een boek over de Dodo onder de titel 'De Dodo. Portret van een pechvogel'.

In dit rijk geïllustreerde boek is een schat aan gegevens en feiten over de Dodo bijeengebracht. In de eerste hoofdstukken van het boek wordt een poging gedaan om de Dodo ook voor ons 'zichtbaar' te maken aan de hand van de scheepsjournalen en

historische beschrijvingen. In september 1598 landden enkele schepen van een Hollandse vloot op een eiland dat op Portugese zeekaarten bekend stond als Ilha do Cerne (Mauritius) en de opvarenden maakten daar kennis met een wonderlijke vogelsoort. In het Journaal van de Gelderland schrijft Jacob van Heemskerck: 'Daar sijn mede een soort vogelen van de groote als een gans, hebbende 't lijf als een vogelstruis, de voeten van een arent met seer groote beck gelijk een ... vogel met weynich veeren over 't lijf, de vleugels van de groote als een taaling, seer vet,'. Den Hengst vergelijkt en becommentarieert in deze uitgave nog talloze andere fragmenten uit scheepsjournaals en reisverslagen, zowel van Hollandse en Zeeuwse zeezangers als van buitenlandse reizigers. Al lezend krijgt men een beeld van de vogel, maar de kans is groot dat ieder uiteindelijk toch zijn eigen beeld zal vormen, want de beschrijvingen die ons ter beschikking staan, spreken elkaar vaak tegen en als er wel overeenkomsten zijn, dan blijkt vaak dat het gaat om beschrijvingen die van anderen zijn overgenomen.

Een volgend deel van het boek is een poging de Dodo te reconstrueren aan de hand van de talloze schilderijen en tekeningen die in

de loop der jaren gemaakt zijn. Alle afbeeldingen die in de loop van zo'n vijftienvig jaar konden worden opgespoord, zijn voor dit boek gereproduceerd. Voorwaarde bij de selectie van afbeeldingen was wel dat deze moesten zijn gemaakt in de tijd dat de Dodo nog leefde. Na zorgvuldige analyse bleek dat veel van de afbeeldingen ontstaan waren door gebruik te maken van eerdere afbeeldingen van collega's. Ook hier is het dus zo dat de overeenkomsten niet noodzakelijkerwijs een bevestiging zijn van de werkelijkheid. Gebleken is zelfs dat veel afbeeldingen zijn terug te voeren op één enkel voorbeeld waarvoor een reeds gehavend opgezet exemplaar model gestaan moet hebben.

In het laatste deel wordt nog een poging gedaan het 'portret' van de Dodo te maken aan de hand van de resterende overblijfselen.

Hoe de Dodo er exact heeft uitgezien, kan zelfs Den Hengst ons niet laten zien, maar in deze uitgave heeft hij zeker zijn best gedaan ons zo dicht bij de Dodo te brengen als mogelijk is. Hedendaagse vogelaars zullen het met dit boek moeten doen. Het bestuderen van de Dodo in het veld of zelfs maar in de dierentuin is al heel lang niet meer mogelijk. De oorzaken en het moment van het verdwijnen van de soort op aarde staat zelfs nu nog niet goed vast. Het laatste getuigenverslag is te vinden in een journaal van de toenmalige gouverneur van Mauritius, Isaäc Johannes Lamotius, die aantekende dat jagers op 2 augustus 1677 waren teruggekeerd met onder meer twee 'dodaersen'. Ook op 2 oktober werden er nog twee naar het fort gebracht. Daarna zijn er geen waarnemingen meer bekend. Het laat zich niet moeilijk raden wat een belangrijke oorzaak van het uitsterven was, want reeds in de scheepsjournaals die bijgehouden werden bij de eerste bezoeken van Hollandse zeevaarders valt onder andere te lezen dat 'Des voerschreven vogels hebben eene mage so groot, daer 2 mannen heerlicke een maeltijd mede koene doen ...'. Het zijn niet alleen Hollandse zeelieden geweest die zich blijkbaar tegoed hebben gedaan aan deze vogels, die ongetwijfeld een welkome aanvulling waren op de karige proviandvoorraden. Hoewel er ook klachten waren over het 'taai vlees' is de Dodo ongetwijfeld een gewilde jachtbuit geweest, niet alleen voor de Hollanders, maar ook

voor de Portugezen vóór hen en de Engelsen en Fransen na hen. Ook de oorspronkelijke bewoners van het eiland hebben mogelijk hun bijdrage geleverd aan het verdwijnen van de soort. Het tijdperk van historische bronnen over de Dodo strekt zich slechts uit tot een periode van ongeveer negentig jaar. Ook al blijven er nog wel vragen over, maar 'De dodo - Portret van een pechvogel' is desondanks een interessant en aantrekkelijk boek. Aanbevolen voor vogelaars met belangstelling voor historie.

Hengst, J. den (2003): De dodo - Portret van een pechvogel. 21 x 23,5 cm. Gebonden. 119 bladzijden. Met foto's en tekeningen in kleur en zwartwit. Illustraties van Robin d'Arcy Shillcock. ISBN 90-727736-25-7. Art Revisted, Marum.

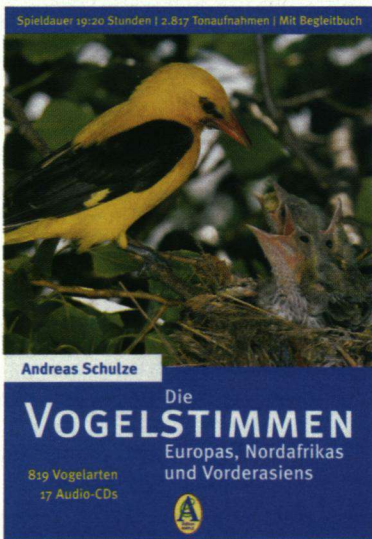
Die Vogelstimmen Europas, Nordafrikas und Vorderasiens

Door de Duitse muziekuitgeverij Ample is onlangs een cassette uitgebracht met CD's waarop vogelgeluiden te beluisteren zijn. De titel van deze uitgave is 'Die Vogelstimmen Europas, Nordafrikas und Vorderasiens'. Dit gebied omvat het gehele West-Palearctische gebied, waarin ruim 600 vogelsoorten voorkomen die bijna allemaal opgenomen zijn. Van de niet broedende soorten, is het grootste deel behandeld. Wel is er zowel in de tekst als bij de geluidsfragmenten wat minder plaats ingeruimd voor zeldzamere soorten en dwaalgasten. In totaal bevatten de CD's opnamen van 819 vogelsoorten, verdeeld over 2817 afzonderlijke geluidsfragmenten. De cassette bevat 17 CD's, die een gezamenlijke speelduur hebben van negentien uur en twintig minuten. De opnamen zijn van goede kwaliteit. De speelduur per fragment varieert sterk. Soms niet meer dan enkele tientallen seconden, maar soms bijna drie minuten. Daarnaast is een tekstboekje aanwezig, waarin de inhoud van de CD's beschreven is. De tekst bevat behalve zakelijke gegevens over de nummering van de fragmenten, starttijden en afspeelduur, ook gegevens over de inhoud van de fragmenten zoals opmerkingen of de geluiden afkomstig zijn van volwassen of jonge exemplaren en eventueel aanwezige achtergrondgeluiden, enzovoort. De ornithologische informatie in het boekje is bewust beperkt gehouden, omdat men die ook in de diverse handboeken vinden kan.

Wie over apparatuur beschikt met CD-

tekstfuncties, kan informatie over de fragmenten ook op het display aflezen. Bij de fragmenten wordt dan onder andere een inhoudsopgave getoond en er wordt aangegeven of de desbetreffende geluiden bestaan uit de zang, of roep, of trommelen (snavelgeluiden), door de vlucht geproduceerde geluiden, of andere geluiden, zoals klappen. In het geval van de roep wordt ook onderscheid gemaakt tussen de roep van volwassen en jonge vogels.

De vogelsoorten zijn volgens de zoölogische systematiek gerangschikt, waardoor het gemakkelijk is, verwante soorten met elkaar te vergelijken. In de regel zijn de opnamen zo verdeeld over de 17 CD's, dat families en onderfamilies in hun geheel op één CD staan.

De bewerkster en uitgever van deze cassette is bioloog en germanist Andreas Schulze, die ook freelance medewerker is bij de Bayerischer Rundfunk en al eerder auteur was van verscheidene geluidsdragers, boeken en films over de natuur. Een flink aantal opnamen op deze cassette is gemaakt door Andreas Schulze zelf, maar er is ook gebruikgemaakt van opnamen uit de archieven van anderen, zoals Jean C. Roché, Claude Chappuis, Karl-Heinz Dingler, Alfred Werle, Krister Mild, Guy Gibbon en Pavel Pelz.

Het maken en verzamelen van goede geluidsfragmenten is geen eenvoudige zaak. De auteur was vanaf 1998 bezig met het

project, maar daarbij moeten we ons ook realiseren dat aan het maken van de andere opnamen die zijn toegevoegd, ook nog heel wat uren besteed zullen zijn. Het resultaat van al dat werk mag er wezen. Met deze set CD's zult u niet vaak misgrijpen als u op zoek bent naar het geluid van een bepaalde vogel. Wat wel lastig blijft is als men in het veld een geluid heeft gehoord en dat op de CD's wil terugzoeken. Dan is men aangevoelen op veel geduld, een zuiver gehoor en kennis van de vogelwereld, want bij een willekeurige zoektocht naar een bepaalde strofe is ruim negentien uur luisteren waarschijnlijk geen onverdeelde genoegen. Dankzij een goede index en overzichtelijke indeling is het gelukkig niet moeilijk de fragmenten te vinden van een bepaalde vogel, zolang de naam bekend is. Een klein ongemak is wel dat de vogelnamen in het Duits vermeld staan, maar gelukkig heeft men consequent ook de wetenschappelijke naam opgenomen.

RAK

Schulze, A. (2003): Die Vogelstimmen Europas, Nordafrikas und Vorderasiens. Set van 17 CD's, met begeleidend tekstboekje (64 pagina's). ISBN 3-935329-49-0. Musikverlag Edition Ample, Germering, Duitsland. Meer informatie over deze uitgave is te vinden op internet: <http://www.ample.de>. De set is ook in Nederland te bestellen via de website <http://www.birdsongs.com>. De bestelcode is CD04700. Prijs: € 72,59 (incl. BTW).

Betaling abonnementsgeld 2004

In dit nummer vindt u weer de acceptgirokaart voor het betalen van het abonnementsgeld voor 2004.

Voor een abonnement in Nederland betaalt u € 13,25. Indien u in het buitenland woont betaalt u € 22,69. Bent u lid van één van de organisaties vermeld op de achterkant van *het Vogeljaar*, dan krijgt u 50 eurocent korting. Wij stellen het zeer op prijs als u het abonnementsgeld zo snel mogelijk overmaakt.

Wij hebben geen bedrag op de acceptgirokaart ingevuld, dus u mag ook meer betalen. U kunt ons zo extra steunen. U kunt misschien ook een nieuwe abonnee voor ons werven.

De nieuwe abonnee ontvangt na betaling van het abonnementsgeld de Vogelkalender 2004 ter waarde van € 8,- gratis thuis.

Wim Werkman